

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת חקת תשע"א

"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה"

חוקה, מדוע נקראת המצוה כולה "חקת", ועוד יותר מכך - "חקת התורה"?

הפשט, לכאורה, הוא כך: אם יש פרט אחד בלתי מובן, סימן שכל ההבנה בדבר היא לקויה. ממילא, אם יש לנו איזושהי הבנה בפרה אדומה - דברי ר' משה הדרשן, או טעמים אחרים - והבנה זו אינה מסבירה את כל פרטי הענין, סימן שכל ההבנה והתפיסה שלנו במצוה זו אינה שלמה. ולא רק במצוה זו, אלא בכל המצוות כולן! כי פרט זה, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא, שאת כל המצוות כולן איננו מבינים עד הסוף. זהו שנאמר, "זאת - חקת התורה". המצוה הזאת, מצנת פרה אדומה, מגלה על כל התורה כולה, שגם היא חוקה, ושאינן לה טעם ידוע. אמנם יודעים לנו טעמים מסויימים לחלק מן המצוות, אבל איננו מתנימרים לדעת את הטעמים האמיתיים שלהן. הרמב"ם כותב, שהתורה רוצה שננסה להבין את טעמי המצוות עד כמה שאנו יכולים (הלכ' מעילה פ"ח ה"ח, ועי' מורה נבוכים ח"ג פל"א). אבל מצד שני צריך לדעת, שהתורה היא מעל השכל שלנו, ואיננו יכולים להשיג את טעמי המצוות עד הסוף.

אפילו משה רבינו, שהבין את התורה יותר מכל אדם אחר בעולם, והוא כבר שלשת אלפים שנה יושב בגן עדן ולומד תורה, גם הוא לא יודע ומבין את התורה עד הסוף. הפסוק אומר על התורה, "אֵל לֹקֵיִם הִבִּיִן דְּרַבְּכָה" (איוב כח, כג). רק הקב"ה מבין את התורה עד הסוף. כי התורה היא חכמת אלקים; ובשר ודם, כמה שילמד, לא יכול להגיע לחכמת אלקים. הבעל שם טוב אמר, מה פירוש "תורת ה' תְּמִימָה"? (תהלים יט, ח) - "שהיא תמיד שלמה, ומעולם לא התחיל בה אדם"². כלומר, כמה שלמדו אותה, ופירשו אותה, וחידשו בה חידושים, משה רבינו, וכל הנביאים וכל הדורות - הרי זה כאילו לא נגעו בה עדין. היא עוד שלמה לגמרי. מפני שהתורה היא דעת אלקים, ודעת אלקים היא אין סופית. ממילא, גם מי שהשיג בה משהו, כאילו לא השיג כלום ביחס למלוא שלמותה³.

להתאמץ להשיג בתורה כמה שיותר

ובכל זאת, אנו חייבים לנסות. לנסות להשיג ולדעת את פרטי המצוות, וכן להבין את טעמיהן. כל פרט נוסף שאנו משיגים בתורה, זהו אור גדול. אם איננו מרגישים אותו בעולם הזה, אבל נרגיש אותו בעזרת ה' בעולם הבא. להשיג עוד פרט בתורה, ועוד פרט בתורה -

פרה אדומה - גזרה בלא טעם

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיךְ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה וְכו' (במדבר יט, א-ב). למה נקראת מצוה זו בשם "חקת"? מסביר רש"י (על פי חז"ל), "לפי שהשטן ואומות העולם מוניין את ישראל לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, [לומר לך:] גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה!" (רש"י שם, ב) כלומר, מצוה זו נקראת "חקת", כי היא גזרה בלא טעם, ואסור להרהר אחריה.

וקשה לכאורה: הרי רש"י מביא אחר כך מר' משה הדרשן, שמצנת פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל, ומסביר כיצד מכוונים פרטי מצוה זו כנגד עניני חטא העגל (עי' רש"י שם, כב). הרי שיש טעם למצנת פרה אדומה, ולמה אמרו חז"ל שהיא גזרה בלי טעם?

יש שרצו לתרץ, ששני הדברים משלימים זה את זה: הרי הטענה על ישראל בחטא העגל היתה, שישראל עשו דבר מסביר לבם¹. הם חושבים שהם יודעים דעת עליון, ויכולים לדעת מה ציוה ה'. ממילא, התיקון לזה הוא - לעשות בלי להבין. במצות פרה אדומה, איננו יודעים את הטעם. הוא למעלה משכל אנוש. אמנם למשה רבינו נמסרו טעמי המצוה (במדבר יט, ד), אבל לנו הם אינם ידועים. ממילא, זה גופא מכפר על חטא העגל, לקיים את מצנת ה' גם כשאיננו יודעים את טעמה. ההכרה בכך שאיננו מבינים דעת עליון, ורק הקב"ה יודע מה הוא רוצה ומה נדרש לתקן, זה גופא התיקון לחטא העגל.

אבל העירו כבר, שדבר ברור הוא שמצנת פרה אדומה לא באה רק כדי לכפר על חטא העגל. הרי מצות פרה אדומה נמסרה כבר בְּמִצְוֵה (עי' רש"י שמות טו, כה), ואז עדין לא היה חטא העגל. הרי שיש עוד טעמים נעלמים למצוה זו, מלבד הכפרה על חטא העגל, וכיון שאין טעמים אלו ידועים לנו, נקראת מצוה זו "חקת", כפי שכתב רש"י.

פרה אדומה - משל לכל התורה כולה

והנה, בגמרא (נדה ט, א) נראה, שלא כל העניין של פרה אדומה נקרא חוקה, אלא רק פרט מסוים בה הוא חוקה, וכלפיו אמר שלמה המלך: "אֲמַרְתִּי אֶחְפְּמָה, וְהָיָה רְחוּקָה מִמּוֹנִי" (קהלת ז, כג). חשבתי שאוכל להבין זאת, אבל אפילו בשבילי (החכם מכל אדם) הדברים רחוקים מכלל הבנה]. אם רק פרט אחד במצוה פרה אדומה הוא

לומד. מכל הבנה מחודשת ברש"י, בתוספות, במהרש"א, הוא מתעלה בלי סוף, ובורא עולמות שלמים בלימודו, כמו שאמרו חז"ל: "כל העוסק בתורה לשמה... כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: וְאִשָּׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֶלְךָ דְּיָדֵי פְּסִיתֶיךָ, לְנִטְעַ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ" (ישעיהו נא, טז). כלומר, ע"י שאדם לומד תורה ("נְאֻשָּׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ"), הוא נוטע שמים ויוסד ארץ (סנה' צט, ב). איפה הם השמים והארץ האלו שנבראים ע"י הלימוד? - איננו יודעים. לא מדובר בשמים בצבע כחול וארץ בצבע חום מהסוג המוכר לנו, אלא בשמים וארץ מסוג אחר, שאינו נראה לעינינו בשר. עולמות רוחניים שלמים נבראים מכל דיבור של תורה שאדם מוציא מפיו! (ע"י "נפש החיים" שער ד' פ"ב) ואם כך, אין מקום לְבַחור לחשוב, "מה אני כבר עושה בישיבה". הרבה מאד אתה עושה בישיבה! אתה בונה עולמות שלמים בישיבה, וגם מקרב את הגאולה, כפי שדורשת הגמרא (שם) מהמשך הפסוק - "וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עֲמִי אֶתָּה". וכל זה - ע"י כל דיבור של תורה שיוצא מפיו. יצר הרע מנסה לשכנע אותנו שאנו מבזבזים את הזמן כאן בישיבה, וזה לא נכון. כל אחד כפי מדת יכולתו, כפי מדת לימודו, הוא בונה עולמות, ועושה דברים נפלאים. הבעיה שלנו היא, שאיננו מקבלים דף חשבון בסוף החודש, או בסוף כל שבוע, לראות כיצד השפיע הלימוד שלנו. אם היינו מקבלים דף חשבון כזה, היינו רואים שהשבוע, או החודש, הרווחתי כך וכך ע"י דפי הגמרא שלמדתי, ע"י חידושי התורה שאמרתי או ששמעתי, ואפילו ע"י לימוד הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. ע"י כל מלה של תורה בונים עולמות. מצד שני, גם את צד החיוב בחשבון היה אפשר לראות, וגם זה היה מועיל לנו ומדרבן אותנו ללמוד. פה נכשלת בזה, ושם נכשלת בזה, ולהבא כדאי להזהר שלא אכשל. הבעיה היא, שאיננו מקבלים דף חשבון כזה. ובכל זאת צריך לדעת, שדף חשבון כזה קיים, ויש בו זכויות וגם ההפך מזה, ואחר מאה ועשרים שנה נקבל אותו! כדאי א"כ מאד להשקיע מה שיותר בתורה, לעלות מעלה מעלה בתורה, כדי שדף החשבון יהיה בזכות, ולא בחובה ח"ו.

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית

עצמו עליה

והנה, בתוך פרשת פרה אדומה מופיעה דרשה מעניינת. הפסוק אומר, "זאת התורה, אָכֶם פִּי יְמוֹת בְּאֵהָל" וכו' (במדבר יט, יד), ודרשו על זה חז"ל: "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" (ברכות סג, ב). מה פירוש "ממית עצמו עליה"? אין הכוונה ח"ו שימית עצמו ממש. הרי כדי ללמוד תורה מוכרחים להיות חיוני, ומי שימות לא יוכל ללמוד תורה. כמו כן, אין הכוונה שיזניח את צרכי הגוף למען התורה, שהרי בשביל ללמוד תורה צריך גם לשמור על הגוף. החפץ חיים, שבודאי לא התנגד ללימוד תורה, היה מכבה בעצמו את

זהו ערך עצום, שאי אפשר לשערו! להבין את הסוגיא, להבין את המפרשים, רש"י פירש כך, תוספות פירש כך, הרמב"ם בחר לו שיטה אחרת, לא קָזַה ולא קָזַה, צריך לדעת למה, ר' חיים מסביר כך, ר' שמעון מסביר כך... - כל אלו הם חלקים מן האור הגדול, שכל אדם משיג ממנו כפי מה שעמל בתורה. המשנה אומרת, "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להבטל ממנה" (אבות פ"ב מט"ז). לא תצליח לגמור גם אם תרצה, אך אינך פטור מלהתחיל. כמה שאפשר להשיג, חייבים לנסות ולהשיג.

על הגר"ר יוסף חיים זוננפלד זצ"ל מסופר, שהיה לו אח בחו"ל, שהיה יהודי פשוט, בעל חנות. הגר"ח זוננפלד היה משדל אותו (במכתבים שכתב אליו) להשקיע בלימוד התורה קצת יותר ממה שהיה רגיל ללמוד. כתב האח לגר"ח כך: מילא אתה, שאתה מגדולי ישראל, כדאי לך ללמוד תורה. אבל אני - גדול בישראל לא אהיה, אז למה שאלמד? ענה לו הגר"ח כך: כשפותח אתה את חנותך, האם סבור אתה שתצליח להתעשר ממנה כמו הברון רוטשילד? ודאי שלא! אין סיכוי להתעשר עד כדי כך מחנות כמו שלך. ואף על פי כן, פותח אתה את החנות כדי להרויח כמה שתוכל. ואם כן, כך גם ברוחניות! גם אם לא תהיה כר' עקיבא איגר או כאחד משאר הגאונים, עדין כדאי לנסות ולהשיג בתורה כמה שתוכל. כי כל מה שתרויח, זהו רווח גדול.

אמנם יש מקום לדחות מְשָׁל זה ולומר, שודאי את החנות יש לפתוח גם אם אין סיכוי להתעשר ממנה כמו רוטשילד, כיון שהחנות מפרנסת את בעליה, ובלי פרנסה אי אפשר לחיות. אלא שאם כך, גם בתורה יש לומר כן! התורה הרי היא הפרנסה האמיתית שלנו! היא הדבר המחיה אותנו חיי נצח לעולם הבא! "כי הם חיינו ואורך ימינו", לעולם שכולו ארוך (ע"י קדושין לט, ב). אין לנו חיים אחרים חוץ מן החיים שאנו מקבלים מן התורה. ממילא צריך להשיג בתורה כמה שיותר, שהרי אנו חפצים בחיי נצח! אמנם להשיג את התורה בשלמות אי אפשר, אבל עד כמה שניתן, צריכים לנסות ולהשיג. כל מלה של תורה שאנו כן מבינים וכן משיגים, מעלה אותנו למעלות עליונות יותר ויותר!

לפעמים בחור חושב, "מה אני כבר עושה בישיבה? אינני מרגיש כלל שאני עולה על ידי לימוד התורה!" וזה לא נכון! הוא כן עולה! אלא שיצר הרע אומר לו שהוא אינו עולה. מחוץ לישיבה יצר הרע אומר לאדם דוקא להתגאות בעצמו, ולהעריך את עצמו יותר מכפי ערכו. לרופא הוא מכניס לראש שהוא הרופא הכי טוב בעולם, ולעורך דין הוא מכניס לראש שהוא עורך הדין הכי טוב בעולם. לעומת זאת, בתוך הישיבה פועל יצר הרע בכיוון ההפוך: "למה לך להתאמץ וללמוד? הרי ר' עקיבא איגר ממילא לא תהיה! וגם חזון אי"ש לא תהיה! אז למה לך להתאמץ? חבל על הזמן!"... וזוהי טעות גדולה! אדם אינו יודע כמה הוא מתעלה מכל מלה של תורה שהוא

עיקר יגיעת התורה - בהבנת הדברים

חז"ל אמרו, "טובה פעם אחת בצער יותר ממאה פעמים שלא בצער" (אבות דרבי נתן ג, ו). כלומר, כשלומדים עם יגיעה, השכר גדול פי מאה מאשר לימוד בלי יגיעה. ואמר מו"ר הגה"צ ר"א דסלר זצ"ל בשם אביו, שגם על צער קטן נאמר הכלל הזה. וממילא, אם יתוסף על הצער המועט הזה עוד מעט צער, יוכפל השכר שוב פי מאה (ובסך הכל - פי רבבה), ואם יתוסף עליו עוד מעט צער, יוכפל השכר שוב פי מאה (ובסך הכל - פי מליון), כי חשבון זה נאמר על כל דרגה ודרגה של צער. נמצא, שערך הלימוד כשמתגזע בו הרבה, גדול אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים מערך אותו לימוד כשהוא בלי יגיעה ("מכתב מאליהו" ח"ג עמ' 14-15). כל תוספת צער מכפילה את השכר פי מאה.

ומהו הצער המדובר? אין הכוונה שיצער עצמו בכוונה, שלא לאכל ולא לישון כפי הצורך. אלא הכוונה היא, שיתאמץ שלא לאכול יותר מן הצורך, ושלא לישון יותר מן הצורך⁶. גם מה שמצער עצמו לעסוק בתורה ולא בדברים בטלים, גם זה בכלל "טובה פעם אחת בצער יותר ממאה פעמים שלא בצער". אבל העיקר הוא יגיעת השכל. ליגע את השכל וכוחות המחשבה להבין את התורה כמה שיותר לעומק. לא להסתפק בהבנה שטחית, אלא להשתדל להבין את הדברים כמה שיותר לעומק.

בצעירותי למדתי אצל הג"ר נחום פרצוביץ זצ"ל [חתנו של הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל]. הוא היה משתדל להסביר כל דבר בדרך ה"לומדעס", כמה שיותר עמוק. ואני חשבתי, שלכאורה אין זה נכון. אם אין הכרח ל"לומדעס", ה"לומדעס" אינו מבוסס דיו. צריך ללמוד על פי הפשט, ורק במקום שהפשט לא מסתדר צריך לחפש "לומדעס". אבל במקום שהפשט מסתדר - צריך ללמוד לפי הפשט. כך חשבתי מתחילה, אבל אחר כך הבנתי שטעיתי, ור' נחום הוא זה שצדק. למה? כי התורה איננה ספר "בעל-פתי", אלא ספר למדני. ממילא צריך ללמוד את התורה בלמדנות עד כמה שאפשר. כמובן, גם ללימוד על דרך הפשט יש ערך, אבל עד כמה שאופי הלימוד הוא יותר למדני ועמוק, כך הוא קרוב יותר אל האמת.

הקב"ה נתן לנו תורה עמוקה, כדי שנתאמץ להבין. כמה שיותר להעמיק לחשוב ולהשיג. לא רק בטעמא דקרא, אלא גם בפרטי ההלכות ופרטי הדינים ובכל חלקי התורה. להתאמץ להבין כמה שיותר, לא להסתפק בשטחיות. כשלומדים בעמקות, אפשר להגיע לתורת אמת. לעומת זאת, כשלומדים בשטחיות, עלולים להגיע למסקנות לא נכונות ולדברים לא נכונים. למשל: בסוף פרשת שלח מביא רש"י מחז"ל: "למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה זרה, לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודה זרה, שאף היא שקולה ככל המצוות... ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות" וכו' (רש"י במדבר טו, מא). נו, אז יבוא

האור בישיבה שלו בלילה, כדי שהבחורים ילכו לישון, ולא ילמדו יותר מדי. היה אומר, שיצר הרע אומר לבחור: תלמד, תלמד, תלמד!!! ואז הבחור מתמוטט, ולוקחים אותו לבית החולים בוורשא, ואחרי שהוא בוורשא הוא כבר לא חוזר לראדין. יצר הרע רוצה שאדם יחלש ולא יוכל ללמוד תורה. צריך לשמור על הגוף שנוכל ללמוד תורה. לאכול מספיק ולישון מספיק. ההנהגה שמוזכרת במשנה, "פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל" (אבות פ"ו מ"ד), אינה בשבילנו. אם מישהו אצלנו יאכל רק פת במלח, וישתה מים במשורה, הסוף יהיה שיישן לא רק על הארץ אלא גם על הסטנדר, ולא יוכל ללמוד! אנו צריכים לאכול טוב ולישון טוב, כדי שיהיה לנו כח ללמוד. רק ליחירי סגולה, [כגון הגר"א ז"ל], מתאימה ההנהגה שבמשנה. אבל בשבילנו זה לא טוב. עבורנו הדרך הנכונה היא לאכול כמו שצריך ולישון כמו שצריך, כדי שנוכל גם ללמוד כמו שצריך. מה אפוא כוונת חז"ל באמרם, "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה"? הכוונה היא, שאדם צריך להמית את הרצונות הגשמיים שבו. שכל רצונותיו ושאיפותיו יהיו רק בענינים רוחניים, ולא בעניני עולם הזה, (כמו מת, שכבר אין לו שום רצונות גשמיים).

אלא שצריך להבין: הרי הפסוק "זאת התורה, אֲדָם פִּי יְמוֹת בְּאֵהָל" וכו', מדבר בפשוטו בטומאת מת, וכלל לא בלימוד תורה. מדוע אפוא רמזה התורה לענין זה, ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה", דוקא כאן? מה הקשר בין ענין זה לפשוטו של מקרא⁵? - חושבני שהקשר הוא זה: הרי בפסוק זה נאמר, שאדם שמת, למרות שבחיייו היה טהור, ברגע שיצאה נשמתו - נעשה גופו אבי אבות הטומאה. משמע, שהגוף בפני עצמו - הוא אבי אבות הטומאה; ורק הנשמה, שהיא החלק הרוחני שבאדם, היא זו שנותנת לו את הקדושה והטהרה! ממילא יש ללמוד מכאן, שכדי לזכות לתורה, יש להגביר את כח הנשמה שבאדם, ו"להמית" את כוחות הגוף, המפריע לכח הנשמה להתגבר. רק מי שמרחיק עצמו מעניני הגוף, ולא הגוף עיקר אצלו אלא הנשמה, רק אצל אדם כזה יכולים דברי התורה להקלט ולהתקיים. אמנם הקב"ה ברא אותנו כך, שאיננו יכולים לחיות בלי גוף, וממילא מוכרחים אנו להחיות גם את הגוף ולספק את צרכיו, אבל סוף סוף, הגוף מצד עצמו מסתיר את האור האלקי, ורק הנשמה היא זו שמתאימה אל התורה. הרי שדרשת חז"ל ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" מנוחת בעומק פשט הפסוק. מתוך מה שכתוב בפסוק, "אֲדָם פִּי יְמוֹת בְּאֵהָל, כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל וְכָל אֲשֶׁר בְּאֵהָל יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים", ניתן להסיק, ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה"; שרק מי ש"ממית" את כוחות גופו ומגביר את כח הנשמה שבו יכול לזכות לתורה, וכפי שהסברנו.

בידיעה שטחית. לימוד תורה בשטחיות, כמעט אי אפשר להחשיבו כלימוד. אמנם חז"ל אמרו "כל פיטטיא בישין ופיטטיא דאורייתא טבין" (ירוש' סוף מס' ברכות), שכל הפטפוטטים הם רעים, חוץ מפטפוט בדברי תורה שהם טוב, אבל בכל זאת לא כדאי שלימוד התורה שלנו יהיה רק בבחינה של פטפוט בדברי תורה. אנו רוצים להגיע לתורה באמת, לא רק לפטפוטטים. ואם כך, כדאי להשתדל ללמוד לעומק. להבין את סברת הדעות השונות, להבין את סברת רש"י, את סברת תוספות, למה רש"י אמר כך ותוספות אמרו אחרת⁷, ואחרי שלמדנו רש"י ותוספות לראות גם מה אמר הרמב"ם ושאר גדולי ישראל, ולרצות להגיע לעמקם של דברים כמה שאפשר. למרות שודאי לא נגיע עד הסוף, אבל כמה שבכוחנו להשיג, יש לעמול ולהשיג.

יהי רצון שיפתח ה' לַבְּנו בתורתו, וישם בלבנו אהבתו ויראתו, ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, אמן.

מישהו ויאמר: אם שבת שקולה כנגד כל המצוות, וגם ציצית שקולה כנגד כל המצוות, מה יהיה הדין במי שנפסלו ציציותיו בשבת? האם יהיה מותר לו לעשות ציציות חדשות לטליתו בעיצומו של יום השבת? במבט שטחי אפשר לומר שכן. אבל ברגע שיתעמק, יראה שלא. [וגם בגמרא מפורש שעשיית ציצית אינה דוחה שבת (עי' שבת קלב, א)]. אבל כשלוקחים את המימרות בשטחיות, אפשר להגיע למסקנות מאד לא נכונות. לכן צריך להזהר, לא ללמוד את דברי חז"ל - ובודאי לא פסוקים - בשטחיות, אלא ללמוד את הדברים בעומק.

חז"ל הרי הזהירו אותנו מאד על הבנת דברי המקרא בעומק, כגון: "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" (שבת נו, א), "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה" (שם נה, ב), ועוד. לא לקרוא את הפסוקים בשטחיות, אלא להתבונן לעומק הדברים. גם בדברי חז"ל, לא ללמוד את הדברים בפשטות, אלא להשתדל לרדת לעומק הדברים כמה שיותר. מה שדורשים מאיתנו הוא, להיות בבחינת "אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהָלֹ"ל. להמית עצמנו באהלה של תורה. וכפי שדברנו, אין עיקר הכוונה ליגיעה הגשמית, אלא ליגיעה הרוחנית. להשתדל לעמוד בכל סוגיא על שיטות הראשונים השונות, וכן על שיטות האחרונים, להשתדל להבין את הדברים כמה שיותר לעומק, ולא להסתפק

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. עי' שיחת הרב שליט"א לפרשת כי תשא תשע"א.
2. וזהו "תמימה" - תמי מה. שגם מי שלומד אותה עד תו מה (כביכול), עדין הוא בבחינת מה - "מה ידעת, מה אסתכלתא, מה פשפשתא, הא כולא סתים כדקדמיתא" (הקדמת הזוהר דף א, ב).
3. ועוד פירשו באופן אחר, למה היא כמו "שלא התחיל בה אדם", שהרי "תורת ה' תְּמִימָה, מְשִׁיבַת נְפֹשׁ". שבכל פעם מוצא בה אדם חיות חדשה, ומצד חיות חדשה זו הרי זה כאילו לא התחיל בה עדין.
4. ובמשנה נקראו תלמידי חכמים "בְּנָאִים" (מקואות פ"ט מ"ו), לפי "שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן" (שבת קיד, א). "שכל חיותם וקיומם של העולמות כולם, הוא רק ע"י התורה הקדושה כשישראל עוסקין בה... ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה - היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו" (נפש החיים שער א' פט"ז בהגה"ה). וכן אמרו: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: נְכַלְּ בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה', וְנִרְבַּ שְׁלוֹם בְּנֵיךְ (ישעיהו נד, יג); אל תקרי בְּנֵיךְ, אלא ב' ו' ב' ו' ב' (ברכות סד, א). דבונך, אלו תלמידי חכמים.
5. וכן הקשה החתם סופר (שבת פג, ב ד"ה זאת התורה), וע"ש תירוצו.
6. ומסופר על החזון איש, שנשאל פעם, כמה שעות צריך אדם לישון ביום, ואמר - שמונה. ונשאל: והלא אחד מארבעים ושמונה דברים שתורה נקנית בהם הוא מיעוט שינה (אבות פ"ו מ"ה). והשיב: שמונה שעות, זהו מיעוט שינה! (ספר "מעשה איש"). והיינו, שהעיקר הוא לא לישון יותר מן הצורך. אבל הישן כפי הצורך, זהו בכלל מיעוט שינה.
7. וכמו שכתב החזון איש: "עיקר עליה בתורה היא להבין דעת הניגוד תמיד, ואחר כך לשקול בפלס איזו דעה מכוונת טפ"י" (קובץ אגרות חזו"א ח"א אות ל"ג).